

شناسایی و راه های کاهش مخاطرات بودجه ریزی در بخش دفاعی

میثم قنبری^۱ | بهرام عرفانی راد^۲ | محمد سلگی^۳

۲

سال اول

پاییز و زمستان ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۲/۰۲

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۴/۱۷

صص: ۲۲۳-۲۰۱

شاپا چاپی:

شاپا الکترونیکی:

DOR:

چکیده

مهمترین دغدغه برنامه ریزان و دست اندرکاران در امر بودجه ریزی و اجرای آن، کاهش فاصله و عدم تطابق میان برآوردها و عملکردها (ریسک برآوردی) است. طبق تعریف فاصله نامتعارف، غیر منطقی و نامعقول میان پیش بینی ها با عملکردها، مخاطره برآوردی نامیده می شود. هدف این تحقیق نیز عبارت است از: شناسایی انواع مخاطرات بودجه ریزی و شناسایی راه های کاهش مخاطره برآوردی بودجه ریزی. سوال اصلی این تحقیق عبارت است از: مخاطرات بودجه ریزی بودجه ریزی کدامند و چگونه می توان این مخاطرات را کاهش داد؟ روش و شیوه های بکار گرفته شده در مراحل مختلف این پژوهش عبارتند از: الف) شیوه مورد استفاده در مرحله مطالعات اولیه، کتابخانه ای و استفاده از منابع مکتوب است. ب) در مرحله گردآوری اطلاعات، از شیوه مصاحبه و خبره سنجی استفاده شده است. ج) برای تجزیه و تحلیل یافته ها و پاسخگویی به پرسش های تحقیق هم از شیوه تحلیل مضمون استفاده گردیده است. یافته ها و نتایج پژوهش حاکی از آن است که ابتدا و از مطالعات نظری و ادبیات تعداد ۱۴ نوع مخاطره بودجه ریزی در موضوع بودجه ریزی در بخش دفاع شناسایی گردید. که در دو دسته و گروه کلی طبقه بندی میشوند. گروه (الف) شامل مخاطرات محیطی و بیرون از بخش دفاع و گروه (ب) شامل مخاطرات درونی (درون بخش دفاع) هستند. مخاطرات شناسایی شده مذکور در مرحله خبره سنجی از نظر شدت تأثیر به ۴ گروه مخاطرات دارای: بیشترین تأثیر، تأثیرگذار، کمترین تأثیر و بدون تأثیر دسته بندی شدند. همچنین در مورد راهکارهای کاهش مخاطرات مذکور، به ۱۶ راهکار موثر رسیدیم که در قالب ۵ مضمون سازمان دهنده: اقتصادی، سیاسی، امنیتی، ساختار سازمانی و فناوریانه گروه بندی شده اند.

کلیدواژه ها: بودجه، مخاطره برآوردی، بودجه ریزی

۱. نویسنده مسئول: دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران

۲. عضو هیئت علمی، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران.

۳. عضو هیئت علمی، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران.

مقدمه و بیان مسئله

اقتصاد، علم مطالعه روشهای تخصیص منابع کمیاب به نیازهای نامحدود بشری است. این تعریف برگرفته از دو مفهوم تخصیص یا اختصاص منابع و محدودیت یا کمیابی است. از هنگامی که انسان‌ها زندگی دسته جمعی و اجتماعی را در روی کره خاکی شروع کرده اند، بدلیل محدودیت منابع مورد نیاز انسان، یک مسئله در زندگی دسته جمعی انسان‌ها از مهمترین مسائل بوده و آن دفاع از اجتماع و دارایی‌های خود از تعرض خارجی و بیگانگان و ایجاد نظم و امنیت داخلی است.

مهمترین چالشی که تقریباً در تمامی جوامع دغدغه بودجه ریزی بطور کلی، و بخش دفاع بطور اخص (بدلیل اهمیت آن) می‌باشد، عدم تطابق بین پیش‌بینی‌ها و برنامه‌ها با آنچه که در عمل تحقق می‌یابد است که به آن مخاطره (ریسک برآوردی) نیز گفته میشود.

با توجه به جستجوها و بررسی‌های انجام گرفته چون تعریف و تبیین مشخصی از واژه مخاطره (ریسک) برآوردی در بودجه ریزی بخش دفاع یافت نگردید، لذا طبق تعریف محقق ساخته، مخاطره بودجه ریزی عبارت از: فاصله نامتعارف، غیر منطقی و نامعقول میان پیش‌بینی‌ها با عملکردهای بودجه ریزی است.

کلید واژه اصلی این پژوهش مخاطره برآوردی است. این تحقیق در پی آن است که مخاطرات (ریسک‌ها) بودجه ریزی را شناسایی نموده و راه‌های کاهش مخاطرات (ریسک‌ها) را با استفاده از روش تحلیل مضمون و خبره سنجی، ارائه نماید. بنابراین و در این راستا به سراغ نخبگان حوزه برنامه ریزی و بودجه ریزی دفاعی رفته و نقطه نظرات ایشان را درخصوص مخاطرات بودجه ریزی و مهمترین راهکارهای کاهش مخاطره جویا شده، به روش خبره سنجی و با استفاده از شیوه تحلیل مضمون مورد تجزیه و تحلیل قرار داده شده است. نتیجه این فرآیند شناسایی انواع مخاطرات و طبقه بندی و دسته بندی آنها با توجه به نوع و جنس و سنخیت مخاطرات با یکدیگر و نیز راهکارهایی برای کاهش آنها شده است.

مسئله ای که انگیزه این پژوهش است عبارت است از اینکه: مخاطرات بودجه ریزی کدامند و در راستای کاهش مخاطره (ریسک) برآوردی بودجه ریزی چه راه هایی وجود دارد تا بتوان فاصله عدم تطابق برآوردها و تحقق (عملکرد)ها را به حد اقل رساند؟

مبانی نظری پژوهش

در گذشته فرانسویان کلمه « بوژت » را به معنی کیف یا کیسه چرمی کوچک به کار می برده اند. این کلمه نخستین بار در انگلستان برای کیف کوچک حاوی مهر «وزارت دارایی» آن کشور و سپس نام کیفی گردید که دریافتها و پرداختهای کشور را در آن می نهادند.

کلمه « بوژت » فرانسوی اندک اندک انگلیسی شد و به صورت « باجت » درآمد و سپس بدان شکل به فرانسه بازگشت و با گویش فرانسوی « بودجه » مرسوم شد. (شبیری نژاد، ۱۳۷۵: ۱۹)
اولین تعریف قانونی که از بودجه در نظام حقوقی مالی ایران به عمل آمده است در ماده یک قانون محاسبات عمومی مصوب مورخ ۲۱ صفر ۱۳۲۹ هجری قمری مطابق با سال ۱۲۸۹ شمسی است که بودجه را چنین تعریف کرده است: « بودجه دولت سندی است که معاملات دخل و خرج مملکتی برای مدت معینی در آن پیش بینی و تصویب می گردد. مدت مزبور را سنه مالی می گویند که عبارت از یک سال شمسی است » (فرزیب، ۱۳۸۱: ۶۵).

تهیه بودجه هم هنر است و هم علم. از آنجا که منابع کافی برای تأمین تمام نیاز های سازمانی هرگز وجود ندارد، بودجه به تعیین و برقراری ارتباط با اولویتهای نهادی در منابع محدود موجود کمک میکند (اسمارت و پالسون، ۲۰۰۱: ۵۰۱- به نقل از علوی طبری ۱۴۰۰: ۳۸).

بودجه بندی به عنوان علم ایجاد موازنه منطقی بین دخل و خرج، از جمله تجربه های طبیعی و قدیمی بشر محسوب می شد. تمایل روزافزون مردم به توسعه تمدن، ضرورت وجود دولتی در رأس امور را لازم ساخته و نخستین وظایف دولت در محدوده های دفاع، امنیت و عدالت را شکل داد. البته انجام این وظایف محدود نیز هزینه هایی را برای دولت و جامعه دربر داشت که می بایستی افراد جامعه آن را تأمین می نمودند. به تدریج و همگام با توسعه و پیشرفت و تعالی جوامع، وظایف دولت ها نیز سنگین تر و مهم تر و درعین حال پیچیده تر گردید.

بودجه ریزی در ایران، با وجود جایگاه ممتاز برنامه ریزی و اهمیتی که بودجه در تهیه و اجرای برنامه های مختلف از جمله عمرانی دارد، ابزاری کارآمد نیست. تهیه و تصویب بودجه برای هر دوره مالی توان قابل توجهی از نیروهای کارشناسی دستگاه ها را به خود اختصاص می دهد و بحث های گسترده ای را بین قوای اجرایی و قانون گذاری مطرح میکند. فرآیند تهیه و اجرای بودجه در نیم قرن گذشته به مسئله پیچیده و دشواری در مدیریت بخش عمومی مبدل شده است که پیامدهای نامطلوب و رو به تزاید خود را بر دولت تحمیل میکند. از دیدگاه مسئولین، بیشتر دشواری ها و مسائل بودجه ایران معلول نارسایی های منابع و امکانات مالی انگاشته می شود، درحالی که تحلیل ساختارها و عملکردهای بودجه ای اخیر در مقایسه با منابع و امکانات مالی دولت ها بیانگر واقعیت دیگری است (طالب نیا و غازانی، ۱۳۸۹: ۱۵).

برآورد هزینه ها یکی از ابعاد بودجه می باشد. به همین جهت روش های بودجه ریزی در طی دوران متمادی سیر تحولی گوناگونی داشته است که به روش های بودجه ریزی موسوم است. در ادامه به تشریح روش های مهم بودجه ریزی در ابعاد هزینه و درآمد می پردازیم.

معمولی ترین بودجه ای که در سازمان ها استفاده می شود بودجه متداول می باشد که به ساده ترین نحو برای مبالغ خاص تهیه شده و به خریدهای عمومی می رسد. این روش ساده ترین روش برای جمع آوری داده هاست که به طور کامل بر مبنای مصرف سال های قبل می باشد. در بودجه ریزی متداول هدفها و تاکیدات صرفاً به ابزار مالی و حسابداری دریافتها و پرداختهای بخش دولتی استوار است و توزیع اعتبارات منحصراً معطوف به "دستگاه- مواد هزینه" می باشد.

روش دیگر روش بودجه ریزی افزایشی بوده که با شیوه تغییرات جزئی در تصمیم گیری انطباق دارد. طبق این روش، برای تصمیم گیری جدید به تصمیم هایی که قبلاً در زمینه مورد نظر گرفته شده مراجعه و با توجه به نیازهای موجود، تغییراتی جزئی در آنها داده می شود. بودجه ریزی افزایشی برای اجتناب از مشکلات ناشی از کار عظیم و پردردسر بودجه نویسی سالانه ابداع شده است.

سومین روش، روش بودجه برنامه ای است که در آن اعتبارات سازمان های دولتی بر حسب وظایف، برنامه ها و فعالیت هایی که آنها باید در سال مالی اجرای بودجه برای نیل به اهداف خود انجام دهند، پیش بینی می شود. به عبارت دیگر، در بودجه برنامه ای مشخص می شود که در سال

جاری بودجه اولاً چه اهداف، وظایف و مقاصد مصوبی وجود دارد و ثانیاً برای نیل به اهداف و مقاصد مذکور باید چه برنامه‌ها، عملیات و فعالیت‌هایی را با چه میزان اعتبارات انجام داد. چهارمین روش، روش بودجه ریزی عملیاتی است که به دنبال ایجاد پیوند میان شاخص‌های عملکرد و تخصیص منابع است. بنابراین حول دو نکته "ارتباط بودجه با نتیجه" و ارتباط "شاخص با عملکرد و ارزیابی" می‌چرخد. بودجه ریزی عملیاتی را این چنین می‌توان تعریف نمود، بودجه ریزی عملیاتی عبارتست از برنامه سالانه به همراه بودجه سالانه که رابطه میان وجوه تخصیص یافته به هر برنامه و نتایج به دست آمده از آن برنامه را نشان می‌دهد.

استفاده از بودجه می‌تواند به عنوان ابزار سیاست‌گذاری یا برنامه‌ریزی، به منظور سیاست‌های دفاعی صورت گیرد تا به وسیله آن درآمدها و هزینه‌های بودجه‌ای چند هدف ویژه را در جهت پیشبرد اهداف دفاعی و امنیتی و جلوگیری از بروز بحران تأمین کنند. مهمترین هدف این است که از نظر سیاست‌های دفاعی و مقاصد مربوط به استفاده از منابع، صورت‌های بودجه‌ای بتوانند هدف‌های استفاده از منابع مالی و همچنین چگونگی اختصاص منابع به هزینه‌های مصرفی در بین بخش‌ها را معلوم کنند. برنامه‌ریزی مالی در سازمان‌های دفاعی، بیشتر متضمن مفاهیمی چون طرح‌ریزی برای آینده و استفاده هدفمند از منابع مالی می‌باشد. مهمترین عواملی را که منجر به گرایش برنامه‌ریزی در بودجه‌بندی سازمان‌های دفاعی می‌شود، می‌توان در توسعه تجزیه و تحلیل‌های متعدد و پیچیده دفاعی و نقش آن در شکل‌گیری سیاست‌های دفاعی و همچنین در توسعه فنون جدید اطلاعاتی و تصمیم‌گیری و کاربرد آن در سیاست‌گذاری دانست (لطفی و سایرین، ۱۳۹۵: ۱۲).

تجربه نظامی ایران در جنگ هشت ساله خود با عراق بیان‌کننده آن است که قدرت‌های بزرگ متناسب با شرایط منطقه‌ای و بین‌المللی، برای خنثی‌سازی رفتار و جایگاه بازیگری که از مطلوبیت رفتاری و کارکردی کمتری برخوردار است، موازنه‌سازی محدودکننده‌ای را در دستور کار خود قرار می‌دهند؛ بنابراین، آن کشور برای مقابله با چنین شرایط محدودکننده‌ای که به نوعی امنیت ملی آن را تحت تأثیر قرار می‌دهد، نیازمند یک نیروی بازدارنده قوی، تعیین‌کننده و تأثیرگذار می‌باشد تا در جهت آن و در برابر ترتیبات امنیت دسته‌جمعی منطقه‌ای (که

با حضور ایالات متحده از جهت گیری رفتاری خاصی برخوردار گردیده و تحریکات جاری از سوی آن کشورها به گونه ای هماهنگ انجام می‌گیرد، مقابله نماید.

با توجه به تحقیقات و جستجوی انجام شده توسط محقق، تعریف مشخص و دقیقی از واژه مخاطره برآوردی در بودجه ریزی یافت نشده. لذا با توجه به عدم وجود پیشینه و تعریف مشخص از واژه مذکور و با توجه به توضیحات زیر، تعریف محقق ساخته ای که در پی می‌آید مبنای عمل پژوهشگر در این پژوهش خواهد بود. بر اساس ادبیات و مبانی نظری موجود، بودجه ریزی عبارت از پیش بینی اهداف و برنامه‌ها و سیاستهای اجرایی لازم برای تحقق آنها همراه با پیش بینی درآمدها و سایر منابع مالی تامین اعتبار جهت تحقق اهداف و برنامه‌های مذکور در طی یک دوره زمانی معین است.

مخاطره (ریسک/ کسری نامعقول و غیر منطقی) برآوردی در این تحقیق عبارت است از «فاصله نامتعارف و غیر منطقی و نامعقول میان اهداف، برنامه‌ها و برآوردهای انجام شده در زمینه منابع تامین مالی و پشتیبانی آنها، با آنچه در عمل اتفاق می‌افتد و واقعیت می‌یابد».

در بعضی از کشورها همچون ایران، دولت نقش مهمی در اداره فعالیت‌های کشور دارد و انجام بسیاری از فعالیت‌های عمرانی و خدمات درمانی بر عهده دولت است. دولت برای انجام وظایف خود به بودجه نیاز دارد که ممکن است به علت تحقق نیافتن درآمدهای پیش بینی شده در بودجه و یا فزونی یافتن هزینه‌ها با کسری بودجه مواجه گردد. با توجه به اینکه کسری بودجه مترادف مخاطره برآوردی می‌باشد عوامل موثر بر کسری بودجه را بر خواهیم شمرد. اولین عامل مخاطره/کسری بودجه اداری می‌باشد که در نتیجه فقدان یک سازمان صحیح اداری بوجود می‌آید و دلایل زیر می‌تواند موجب آن باشد:

الف- فقدان سازمان و سیستم مناسب وصول درآمدها (عرفانی راد، ۱۳۸۷- ص ۱۱)

ب- فقدان مدیریت صحیح و عدم هماهنگی در کار (همان)

ج- عدم صلاحیت و تخصص کادر اداری سازمان‌های وصول کننده درآمد (عرفانی راد،

۱۳۸۷- ص ۱۱)

دومین عامل مخاطره/کسری بودجه ناشی از اوضاع و احوال اقتصادی است که معمولاً به دلایل

زیر می‌تواند ایجاد گردد:

الف- تغییر شرایط اقتصادی از دوره رونق به مرحله بحران و رکود. در چنین دوره‌هایی معمولاً تغییرات زیادی در وصول درآمدهای دولت ایجاد می‌گردد. در حالیکه دولت به علت تعهداتی که ایجاد شده است قادر به کاهش مخارج خود نیست (عرفانی راد، ۱۳۸۷- ص ۱۱)

ب- تغییرات و نوسانات فصلی که معمولاً کوتاه می‌باشند ممکن است موجب کاهش درآمدهای دولت شود (همان؛ ۱۱)

ج- حوادث غیرمترقبه و غیر قابل پیش بینی مانند سیل، زلزله و امثال آن که محصول و تولید ملی را نیز کاهش می‌دهند و به دنبال آن ظرفیت‌های مالیاتی جامعه محدود شده و سهم مالیات دریافتی دولت نیز کاهش می‌یابد (همان؛ ۱۱)

و سومین عامل مخاطره/کسری بودجه مربوط به ساختمان و ساختار اقتصادی جامعه می‌باشد که به علت عدم هماهنگی بین دخل و خرج عمومی در بلند مدت بروز می‌کند. علت این امر افزایش هزینه‌های عمرانی به منظور تقویت زیربنایی اقتصادی و اجتماعی جامعه صورت می‌گیرد. زیرا تقویت زیربنای اقتصادی و اجتماعی کشور در زمان طولانی امکان دارد. عدم تکافوی درآمدهای دولت از نظر تامین مالی هزینه‌های عمرانی اغلب منجر به کسر بودجه عمرانی می‌شود (عرفانی راد، ۱۳۸۷- ص ۱۱)

پژوهش‌ها و مطالعات مختلف انواع مختلفی از مخاطرات را مورد شناسایی و دسته‌بندی قرار داده‌اند. در زیر نتیجه تجمیع آن مخاطرات و دسته‌بندی‌ها گزارش می‌شود. بطور کلی ۱۴ نوع مخاطره در ۲ دسته و گروه بندی زیر احصاء شده‌اند:

الف) مخاطرات محیطی و بیرونی (بیرون از بخش دفاع). این گروه از مخاطرات شامل آن دسته از مخاطراتی است که از بیرون از بخش دفاع و به اشکال مختلف در ایجاد مخاطره در بودجه بخش دفاع موثر هستند.

ب) مخاطره داخلی و درونی (درون بخش دفاع)

جدول زیر بیان‌کننده انواع مخاطره با مصادیق مخاطرات می‌باشد.

جدول ۱- مخاطرات ۱۴ گانه

ردیف	حیطه مخاطرات بودجه ریزی در بخش دفاع	نوع مخاطره	مصادیق مخاطره
۱	مخاطرات محیطی و بیرونی (بیرون از بخش دفاع)	مخاطره اجتماعی	فرهنگ اجتماعی، عقاید و نگرش های عمومی، آموزه های دینی، میزان جمعیت
۲		مخاطره سیاسی	نگرش حاکمیت به بخش دفاع، سیاست خارجی، سیاست داخلی، سیاست منطقه ای و جهانی
۳		مخاطره اقتصادی	نظام اقتصادی، قدرت اقتصادی، برنامه های توسعه اقتصادی، نوسانات اقتصادی
۴		مخاطره جغرافیایی	موقعیت ژئوپولیتیک کشور، گستره جغرافیایی، ویژگیهای طبیعی، میزان توزیع منابع طبیعی
۵		مخاطره قانونی	قانون برنامه و بودجه، قانون محاسبات عمومی، نحوه تدوین قوانین توسعه، نحوه تدوین قوانین بودجه سالانه
۶		مخاطره فناوری	رشد پیشرفت فن آوری های موثر در دفاع در سطح جهانی، سطح پیشرفت علمی و فنی کشور، جایگاه فناوری در دفاع
۷		مخاطره تهدیدات محیط امنیتی کشور	تهدیدات بالقوه، تهدیدات بالفعل، میزان هزینه های نظامی همسایگان، روند هزینه های نظامی جهانی
۸		مخاطره دکترین (رهنامه) دفاعی کشور	بازدارنده، تهاجمی، تدافعی، مبتنی بر سیاست خارجی، مبتنی بر سیاست داخلی
۹	مخاطره داخلی و درونی (درون بخش دفاع)	راهبردهای دفاعی	نیروی انسانی محور، تجهیزات و فناوری محور، جایگاه آموزش های تخصصی در دفاع، دفاع غیر نظامی
۱۰		مخاطره ساختار و سازمان بخش دفاع	هرم سازمانی و فرماندهی، سیاست سازمانی، سیاست پرسنلی
۱۱		مخاطره فرآیندها و رویه های جاری	سیستم و رسانه های اجرایی، سیاست تامین و تدارک تجهیزات و تسلیحات، فرآیند تخصیص منابع اعتباری

حیطه مخاطرات بودجه ریزی در بخش دفاع	نوع مخاطره	مصادیق مخاطره
۱۲	مخاطره مهارت ها، توانمندی ها و شایستگی های کارکنان	نحوه انتصاب افراد در جایگاه ها، تناسب شغل با مهارت و تخصیص مشاغل، میزان توجه به آموزش های تخصصی مشاغل
۱۳	مخاطره هنجارها و ارزش های مشترک کارکنان و سازمان	چیستی هنجارها و ارزش های مشترک، میزان تقید به هنجارها و ارزش های مشترک، فرآیندهای هنجارسازی
۱۴	مخاطره سبک و شیوه های فرماندهی، مدیریتی و الگوهای رفتاری	تناسب سبک فرماندهی با دکتترین دفاعی و راهبردهای دفاعی، استفاده از دانش روز فرماندهی و مدیریت

پیشینه پژوهش

با توجه به عدم وجود پیشینه در این خصوص به تحقیقات نزدیک به موضوع پرداخته و مطالب مرتبط را به عاریه گرفته ایم.

رضا جوادیان (۱۳۸۷) در تحقیق خود با عنوان رویکرد بهینه بودجه ریزی در دانشگاه علوم انتظامی به بررسی موضوع پرداخت. در این تحقیق سؤال اصلی تحقیق، یافتن مناسب ترین نظام های بودجه بندی رایج در بهبود روند برنامه ریزی و بودجه بندی ارتش بود که نتایج تحقیق حاکی از آن شد روش بودجه ریزی مناسبی در دانشگاه اجرایی شود که با اجرای آن می توان گامی اساسی در بهینه نمودن بودجه ریزی دانشگاه علوم انتظامی و رسیدن به اهداف نیروهای انتظامی برداشت.

محسن شجاعی (۱۳۸۳) در تحقیق خود با عنوان نظام برنامه ریزی و بودجه بندی در ارتش جمهوری اسلامی ایران به بررسی موضوع پرداخت. نتایج تحقیق حاکی از آن شد که نظام بودجه ریزی عملیاتی از سایر روشها (نظیر برنامه ای و روش بر مبنای صفر برای نظام برنامه ریزی و بودجه بندی) در ارتش جمهوری اسلامی ایران مناسب تر است.

صالح اصفهانی و نادران (۱۳۹۷) در تحقیقی با عنوان طراحی الگوی مناسب بودجه‌ریزی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در تعامل با نهادهای حاکمیتی به این نتیجه رسیدند که تعامل نامناسب دولت و ستاد کل نیروهای مسلح در زمینه تهیه، تنظیم و پیشنهاد و اجرای بودجه‌ریزی نیروهای مسلح می‌باشد؛ درحالی‌که همین ارتباط و تعامل بین مجلس شورای اسلامی، شورای نگهبان و مجمع تشخیص مصلحت نظام و ستاد کل نیروهای مسلح در وضعیت مناسبی قرار داشته و در حوزه تصویب، ابلاغ و نظارت بر بودجه‌ریزی نیروهای مسلح نیز همین ارتباط بهینه می‌باشد. همچنین ستاد کل نیروهای مسلح به عنوان حلقه واسطه نقش مثبت و مؤثری را در پیشنهاد، تصویب، تخصیص و نظارت بر بودجه‌ریزی نیروهای مسلح در کشور ایفاء می‌کند.

امیری و مقیمی (۱۳۸۸) در تحقیق چالش‌ها موانع و سازوکارهای نظام‌های بودجه‌ریزی در آموزش عالی: مطالعه‌ی موردی: دانشگاه تهران به نتایجی دست یافتند که نشان می‌دهد بیشتر وقت مسئولان دانشگاه و دانشکده‌ها صرف چانه‌زنی، در زمان تخصیص اعتبار و اخذ اعتبارات دریافتی است، چانه زنی برای دریافت اعتبار کارشناسان بودجه را به فعالیت‌های سیاسی سوق می‌دهد که چالش رفتاری به شمار می‌آید «عدم شفافیت و تضاد در قوانین بودجه کشور از جهت اصطلاحات، عبارات و تعدد قوانین مربوط» مهم‌ترین مشکل معنایی در نظام بودجه‌ریزی دانشگاه است، دیگر آن‌که رعایت نکردن فصل‌کاری در ابلاغ تخصیص بودجه‌های عمرانی مهم‌ترین مشکل محیطی آن است، که نظام بودجه‌ریزی دانشگاه با آن مواجه است. مهم‌ترین مشکل نیز عدم تخصیص کامل بودجه است.

غمامی (۱۳۹۵) در تحقیق با عنوان بایسته‌های بودجه‌ریزی در امنیت اقتصادی مطالعه‌ی موردی آسیب‌ها و راهبردهای بودجه‌ریزی در جمهوری اسلامی ایران به نتایجی دست یافته که حاکی از آن است مهم‌ترین راهبرد، رعایت سیاست‌های کلی مرتبط با دفاع اقتصادی، به ویژه سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و سیاست‌های کلی اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی است که اولاً، ضروری است آن‌ها را به عنوان سیاست‌های لازم‌الرعاية در مقابل نظریه‌ی توسعه‌ی ای بودن مورد توجه قرار گیرد و ثانیاً از طرح دولتی ایده‌ی غیر حقوقی کفایت عدم مخالف به جای انطباق جلوگیری کرد. در ادامه، در شرایط جنگ اقتصادی لازم است همراهی مردم با نظام حکمرانی در جایگاه مطلوبی سامان دهی شود. در نتیجه، پدیدار شدن مفادی که رضایت عمومی را در پی دارد،

در بودجه الزامی است. به این ترتیب، هر قدر بودجه منافع عمومی را بیشتر تأمین کند، پایداری ملی بالاتر خواهد رفت و البته، یکی دیگر از ابزارهای بالا بردن همراهی مردم شفافیت بودجه است که در تمام انواع پایش و نظارت، هم کارآمدی تخصیص اعتبارات و هم میزان تحقق اهداف و الزامات قانونی را مشخص می‌کند.

لطفی جلال آبادی و کارساز (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان مطالعه ای تجربی در زمینه آسیب شناسی بودجه ریزی بر اساس مدل سه شاخگی در یک یگان دفاعی به این نتیجه دست یافته اند که پس از طراحی و تعیین روایی و پایایی ابزار سنجش، به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون اسمیرنوف و کولموگروف، آزمون t و آزمون f استفاده شد. بر اساس یافته های تحقیق، اولویت های آسیب های بودجه ریزی عبارتند از: ۱- عوامل ساختاری، ۲- عوامل رفتاری، عوامل زمینه ای در پایان نیز پیشنهادات کاربردی ارائه شده است.

مرتضی نیا، سخایی (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان آسیب شناسی فرایند بودجه ریزی برنامه ای، مورد مطالعه یک دانشگاه سازمانی به این نتیجه دست یافته اند که نبود سامانه یکپارچه اطلاعاتی، عدم تمرکز روی محتوا و توجه بیشتر به شکل و قالب کار و همچنین ضعف نظام ارزیابی عملکرد موجب اختلال در روند بودجه ریزی شده اند.

تولایی، سلگی (۱۳۹۹) در تحقیقی با عنوان بررسی تطبیقی نظام بودجه ریزی بخش عمومی با بودجه ریزی بر مبنای عملکرد به این نتیجه دست یافته اند که بودجه ریزی بخش عمومی با بودجه ریزی بر مبنای عملکرد در سه مولفه برنامه ریزی راهبردی، کنترل و پایش و حسابرسی عملکرد دارای مطابقت بوده و در مولفه های پاسخگویی و انگیزشی، نظام هزینه یابی، برنامه ریزی بر مبنای عملکرد، مدیریت تغییر و مدیریت عملکرد نیازمند تقویت و اصلاح است.

زالی (۱۳۹۱) در تحقیقی با عنوان آسیب شناسی برنامه ریزی در ایران با پیشنهاد ماموریت محوری در سیاستگذاری های توسعه منطقه ای به این نتیجه دست یافته اند که عدم موفقیت در برنامه ها از دو عامل نشات می گیرد. عدم هماهنگی عناصر برنامه با یکدیگر، عدم وجود اعتقاد مدیریت اجرایی به برنامه های موجود.

رحیمی (۱۳۹۰) در تحقیقی با عنوان آسیب شناسی سازمانی دانشگاه های منتخب دولتی شهر اصفهان و ارتباط آن با سلامت سازمانی و کیفیت محیط کار به این نتیجه دست یافته اند که

میانگین آسیب‌های سازمانی در مؤلفه رهبری، ارتباطات و پاداش کمی بالاتر از حد متوسط بوده و در مؤلفه‌های مقاصد، ساختار و سازوکارهای یاری‌رسان پایین‌تر از حد متوسط می‌باشد.

نبوی و صیدی (۱۳۹۶) در تحقیق الگوی راهبردی اقتدار اقتصادی جمهوری اسلامی ایران در چارچوب سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی به بررسی موضوع پرداخت. نتایج تحقیق حاکی از آن شد که می‌بایستی ابتدا در جهت رفع نقاط ضعف اقدام به اصلاح اقتصادی نمود. سپس با محور قرار دادن اقتصاد مقاومتی با استفاده از عوامل واسطه‌ای و زمینه‌ای، عوامل راهبردی را به مرحله اجرا درآورد. در این صورت اقتصاد می‌تواند وارد مرحله شکوفایی و توانمندی رسیده، در نهایت اقتدار اقتصادی را منجر شود.

امیری مقدم (۱۳۸۹) مقاله‌ای با عنوان بررسی نقش مؤلفه‌های اقتصادی در تحکیم و توسعه اقتدار اقتصادی جمهوری اسلامی ایران با هدف ارائه مدل مطلوب تحکیم و توسعه اقتدار ملی جمهوری اسلامی ایران از طریق تبیین عوامل و مؤلفه‌های اقتصادی با استفاده از نظریات وابستگی متقابل و از روش ساختار-کارگزار برای تبیین اقتدار اقتصادی ایران انجام شده و بر این اساس نتیجه گرفته است که اقتدار اقتصادی تابعی از ارتقاء نیازهای عمومی جامعه به همراه ایفای نقش محوری در اقتصاد و فناوری منطقه‌ای است.

گرگی و هاشمیان (۱۳۸۶) در پژوهشی با عنوان اقتصاد و دفاع ملی با این پرسش اصلی که پیوند اقتصاد سیاسی با دفاع ملی چگونه است؟ به روش اسنادی و کتابخانه‌ای انجام شده و نتیجه گرفته دفاع ملی، تحقق نخواهد یافت مگر آنکه تمام بخش‌ها و عناصر سازنده اقتصاد ملی از جمله نیروهای اجتماعی، تعامل سازنده‌ای با هدف بسیج و به کارگیری توان کشور در حوزه‌های مختلف برای تأمین نیازهای جامعه شامل حفظ هویت بومی، نظم، افزایش سلامت، مبارزه با فقر، توسعه آموزش، گسترش فناوری، افزایش رفاه و تولید اقتصادی و هم‌زمان حضور مقتدر در اقتصاد سیاسی بین‌الملل داشته باشند. مقاله‌ای با عنوان تحلیل تطبیقی مؤلفه‌های امنیت اقتصادی در ایران به بعد اقتصادی در دو مؤلفه کمی کلان اقتصادی و محیطی فعالیت‌های اقتصادی پرداخته است. این مقاله به ارزیابی هر یک از مؤلفه‌های کمی و محیطی ایران نسبت به سایر کشورها و ارائه پیشنهادی مناسب همچون ارائه تصویر مطلوب از جمهوری اسلامی به جهانیان و ایجاد نهاد فراملی نظارت راهبردی بر مؤلفه‌های اقتصادی اشاره کرده است.

رحمان پور (۱۳۹۷) در مقاله‌ای تحت عنوان بررسی مبانی و اصول اقتصاد مقاومتی از دیدگاه قرآن به این نتیجه دست یافته که برخی از مهمترین مبانی اقتصاد مقاومتی از دیدگاه قرآن عبارتند از: تجلی توحید در اقتصاد، تفقه در احکام اقتصادی، عملیات اقتصادی مظهر عبودیت، جهاد اقتصادی همراه با عدالت، رشد اقتصادی، سعی و تلاش مجاهده اقتصادی، اشتغالات خاص اقتصادی

چپا برشویلی، مایا از گرجستان (۲۰۱۰) در تحقیق خود با عنوان امنیت محیط اقتصادی و به کارگیری نظام مناسب طرح ریزی، برنامه ریزی و بودجه بندی اجرایی در گرجستان (۲۰۱۰) به موضوع تحقیق پرداخت. نتیجه حاصله از این مقاله تمرکز اصلی بر روی تدوین، صحیح سیاست های اجرای بودجه عملکرد پاسخگویی، نظم و انضباط مفرط در امورات مالی و لزوم شفافیت در برنامه ریزی های نیروهای مسلح است و محقق بر چگونگی توزیع صحیح و درست قدرت مالی در راستای کاهش ناپایداری ها و بی ثباتی اقتصادی و اثرات منفی آن در امورات دفاعی و اجرای نظام مناسب طرح ریزی، برنامه ریزی و بودجه بندی، اجرایی در گرجستان تأکید نموده است.

مک فی (۲۰۰۶) در پاسخ به این که چگونه حسابداری تعهدی پاسخگویی و حاکمیت را بهبود می بخشد اظهار می دارد که گزینش سیستم تعهدی در بخش عمومی به افزایش پاسخگویی دولت به موکلان آن، مدیریت مالی بهتر مدیران خدمات عمومی و قابلیت مقایسه عملکرد مدیریت در حوزه های مختلف منجر شود.

راینسون (۲۰۰۲)، در مقاله خود تحت عنوان حسابداری تعهدی و بخش عمومی دلایل کلیدی تهیه بودجه و سایر گزارشات مالی دولتی به صورت پیچیده و گیج کننده را بررسی کرده و بعضی راه حل ها را در این زمینه پیشنهاد می کند. وی بیان می دارد که حسابداری تعهدی به عنوان یک سیستمی با پیچیدگی های غیر ضروری در حساب های دولتی معرفی شده است که ایجاد این حساب ها برای افراد غیر کارشناس در رشته حسابداری نامفهوم است و امروزه تلاش برای حل این مشکل ضروری و الزامی است.

تودور و موتیو (۲۰۰۵)، به بررسی حسابداری نقدی در برابر حسابداری تعهدی پرداخته و پاسخ به این سوال که آیا انتقال از حسابداری نقدی به حسابداری تعهدی در بخش عمومی سودمند است

یا خیر؟ و آیا کشور رومانی شناسی برای تغییر سیستم دارد را جستجو کرده است؟ نتایج تحقیق وی نشان می دهد که اجرای حسابداری تعهدی مستلزم گسترش سیستم فناوری ارتباطات و اطلاعات و بهبود روش های اجرایی می باشد. به منظور اطمینان از ارائه کامل، به موقع و صحیح اطلاعات حسابداری باید یک چارچوب قانونی برای آن طراحی شود. همچنین اجرای حسابداری تعهدی نیاز به آموزش کارکنان و استخدام کارکنان جدید دارد.

روش شناسی پژوهش

برای تحلیل و بررسی منابع تحقیق، از یک الگوی مفهومی استفاده شده است. روش های تحقیق اگرچه متعدد هستند، ولی در یک طبقه بندی کلی برحسب نوع داده مورد تحلیل به دو دسته «کمی» و «کیفی» تقسیم می شوند. در روش های کیفی با تکیه بر منطق استقرا، از مفاهیم نهفته در داده ها، نظریه ها خلق می شوند. یکی از این روش ها که در این تحقیق مورد استفاده قرار گرفته است، روش «تحلیل مضمون» است. با این اوصاف یکی از بهترین روش های کیفی تحقیق در متن به منظور استخراج مدل های مفهومی و ارائه نظریات، روش تحلیل مضمون می باشد. این روش بر سه محور «مضامین پایه»، «مضامین سازمان دهنده» و «مضامین فراگیر» استوار است، طوری که مضامین پایه، عناصر کلیدی تحلیل به شمار می روند و مضامین سازمان دهنده، از دسته بندی مضامین پایه به دست می آید و در نهایت، این مضمون کلی است که الگوی مفهومی تحلیل را که متشکل از همه مضامین (پایه و سازمان دهنده) است، در قالب یک مدل تبیینی که گویای نظریه مربوطه در آن حوزه است، به دست می دهد. در این روش، شناسایی مضامین پایه به کمک کدگذاری توصیفی صورت می پذیرد و استخراج مضامین سازمان دهنده به کمک کدگذاری تفسیری به انجام می رسد.

پس از حذف مضامین تکراری در تمام مصاحبه ها نشان داده شد که ۴۷ مضمون از تحلیل مصاحبه ها در ارتباط با مهمترین مخاطرات بودجه ریزی در بخش دفاع و ۲۶ مضمون در ارتباط با مهمترین راهکارهای کاهش مخاطره و همچنین تاثیر مخاطرات ۱۴ گانه بر اساس بیشترین تاثیر تا عدم تاثیر آمده است. پس از استخراج مضامین مرتبط با سؤالات، پژوهشگر به بررسی شباهت ها و تفاوت های مضامین فرعی کشف شده پرداخت.

یافته‌های پژوهش

در خصوص مخاطرات ۲۹ مضمون استخراج گردید و مجموع مضامین در ۵ مضمون سازمان دهنده اقتصادی با ۱۰ مضمون، سیاسی با ۷ مضمون، فناوری با ۱ مضمون، امنیتی با ۲ مضمون و سازمانی با ۹ مضمون تقسیم بندی گردید که با شمارش مضامین هر مقوله درمیابیم که مخاطرات اقتصادی و مخاطرات سازمانی بیشترین تکرار مؤلفه را دارا هستند. با تجزیه و تحلیل مضامین حاصل از مصاحبه های انجام شده و نیز جداول تحلیل مضامین تشکیل داده شده مشاهده می شود که پرتکرارترین مضامین (مخاطرات) از نظر پاسخ دهندگان عبارتند از: اقتصادی، سازمانی، سیاسی، امنیتی و فناوری. در خصوص مهترین راهکارهای کاهش مخاطره نیز ۱۶ مضمون استخراج گردید و مجموع مضامین در ۵ مضمون سازمان دهنده اقتصادی با ۴ مضمون، سیاسی با ۲ مضمون، فناوری با ۲ مضمون، امنیتی با ۲ مضمون و سازمانی با ۶ مضمون تقسیم بندی گردید که با شمارش مضامین هر مضمون سازمان دهنده درمیابیم که راهکارهای کاهش مخاطرات سازمانی مانند (هدف گذاری صحیح در امر بودجه‌ریزی - شایسته‌گزینی در بکارگیری نیروی متخصص - نگاه آرمانگرایی واقعی به بودجه‌ریزی - گفتگو و فهم متقابل سازمان و دولت - پایه گذاری فرهنگ سازمانی بر مبنای اصول اقتصاد مقاومتی - اصلاح ساختار نظام بودجه‌ریزی دفاعی) بیشترین تکرار مضمون را دارا هستند. برای نمونه مختصری از مضامین استخراج شده در ذیل نشان داده می شود.

جدول ۲- مختصری از کد گذاری توصیفی و مضامین استخراج شده

مضامین پایه	کد باز (جمله کلیدی)	منبع	فراوانی
کسری بودجه	-کسری بودجه به علت نحوه بودجه ریزی و بودجه بندی مخاطرات را افزایش می دهد. -محل تامین بودجه و اعتبارات دائم در حال تغییر می باشد و به دلایلی از جمله تحریم و کمبود فروش نفت، بودجه دچار کسری می گردد.	N5 چپا برشویلی، مایا از گرجستان (۲۰۱۰) در تحقیق خود با عنوان امنیت محیط اقتصادی و به کارگیری نظام مناسب طرح ریزی، برنامه ریزی و بودجه بندی اجرایی در گرجستان (۲۰۱۰) به موضوع تحقیق پرداخت. نتیجه حاصله از این مقاله تمرکز اصلی بر روی تدوین، صحیح سیاست های اجرای بودجه عملکرد پاسخگویی، نظم و انضباط مفرط در امورات مالی و لزوم شفافیت در برنامه ریزی های نیروهای مسلح است و محقق بر چگونگی توزیع صحیح و درست قدرت مالی در راستای کاهش ناپایداری ها و بی ثباتی اقتصادی و اثرات منفی آن در امورات دفاعی و اجرای نظام مناسب طرح ریزی، برنامه ریزی و بودجه بندی، اجرایی در گرجستان تأکید نموده است.	N5- N2- N3- N4- N6- N8
نحوه بودجه ریزی	-نحوه بودجه ریزی و بودجه بندی به شکل سستی موجب ایجاد مخاطره می گردد.	N5 فرزب (۱۳۸۷) در کتاب "بودجه ریزی در ایران" می نویسد: تخصیص بودجه بیشتر به بخش هایی که نفوذ و قدرت بیشتری دارند انجام می شود که منجر به عدم عدالت و عدم رعایت منطق در توزیع اعتبارات می شود.	N5
عدم شناسایی منابع درآمدی در سازمان های دفاعی	-عدم شناسایی منابع درآمدی و عدم اتکا به منابع داخلی در بخش دفاع باعث به وجود آمدن مخاطره بودجه می گردد.	N7 خیلجی و محمود (۱۹۹۷) نیز در تحقیقی با نام «هزینه های نظامی و رشد اقتصادی در پاکستان»، به تبیین این موضوع پرداخته اند. در این مطالعه یک تلاش اولیه در بررسی اثر مخارج دفاعی بر رشد اقتصادی و سایر متغیرهای عمده اقتصادی در اقتصاد پاکستان صورت گرفت. این مطالعه با استفاده از تحلیل داده های سالانه سری زمانی انجام شده است که مجموعه داده ها دوره ۱۹۹۵-۱۹۷۲ را پوشش داده است. در این مطالعه، نتایج آزمون اقتصادسنجی گرنجر نشان می دهد که رابطه دو طرفه بین هزینه های دفاعی و رشد تولید ناخالص داخلی وجود دارد و هزینه های دفاعی ارتباط منفی با رشد تولید ناخالص داخلی، رشد تولید غیردفاعی، نسبت های سرمایه گذاری و درآمدهای مالیاتی داشته است.	N7- N8

مضامین پایه	کد باز (جمله کلیدی)	منبع	فراوانی
عدم استفاده از بودجه ریزی عملیاتی	-روش بودجه ریزی کنونی سستی بوده و از روش بودجه ریزی عملیاتی استفاده نمی شود.	N6 فرزب (۱۳۸۷) در کتاب "بودجه ریزی در ایران" می نویسد: بودجه ریزی عملیاتی در واقع همان بودجه برنامه ای است که به نحو دقیق تر و روشن تری اجرای برنامه ها را از دیدگاه فایده و هزینه تجزیه و تحلیل می نماید و به علل افزایش قیمت تمام شده واقف می گردد و در نهایت به مدیریت سازمان کمک می کند.	N4- N6
عدم پیاده سازی اصول و سیاست های اقتصادی مقاومتی	-عدم پیاده سازی کامل اصول و سیاست های اقتصاد مقاومتی و خط مشی های آن در نظام بودجه ریزی دفاعی	N4 غمامی (۱۳۹۵) در تحقیق با عنوان بایسته های بودجه ریزی در امنیت اقتصادی مطالعه موردی آسیب ها و راهبردهای بودجه ریزی در جمهوری اسلامی ایران به نتایجی دست یافته که حاکی از آن است مهم ترین راهبرد، رعایت سیاست های کلی مرتبط با دفاع اقتصادی، به ویژه سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی و سیاست های کلی اجرای سیاست های اقتصاد مقاومتی است که اولاً، ضروری است آن ها را به عنوان سیاست های لازم الرعایه در مقابل نظریه توصیه ای بودن مورد توجه قرار گیرد و ثانیاً، از طرح دولتی ایده غیر حقوقی کفایت عدم مخالف به جای انطباق جلوگیری کرد.	N4
استفاده از فناوری های جدید مانند هوش مصنوعی	-استفاده از فناوری های نوین بویژه هوش مصنوعی در بودجه ریزی دفاعی یکی از مهمترین راهکارهای کاهش مخاطره است.	N4 فرتوک زاده و دره شیری (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان نقش صنعت دفاعی در گذار به اقتصاد مقاومتی به این نتیجه دست یافته اند که صنعت دفاعی از طریق سرریزهای فناورانه، ایجاد امنیت سرمایه گذاری، کمک به تحریک تقاضای دانش بنیان و کمک به نوآوری نهادی برای رفع گلوگاه های نهادی مانع پیشرفت کسب و کارهای راهبردی در سطح ملی هستند، منجر به ارتقای قابلیت های کشور در گذار به اقتصاد مقاومتی خواهد شد.	N5- N4- N3- N8
عدالت محوری در برآورد	-استفاده از اصل عدالت محوری در برآورد یکی از راهکارهای کاهش مخاطره است.	N6 توحیدی و علوی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان واکاوی روش بودجه ریزی کشور، همسو با سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی به این نتیجه رسیده اند که برنامه دخل و خرج یک کشور، نقش مستقیم و غیر قابل انکاری در به کارگیری بهینه منابع محدود	N7- N6

	در مقابل مصارف نامحدود و فزاینده آن بازی می نماید به طوری که بدون بهره مندی از شیوه های موثر و کارآمد بودجه ریزی، دستیابی به این هدف راهبردی میسر نخواهد بود تا جایی که، در نظام مقدس ج.ا.ا. که امروزه با نسخه بی بدیل اقتصاد مقاومتی قصد بر سرعت بخشیدن در جهت کاهش آسیب پذیری، افزایش تاب آوری و عدالت اجتماعی را دارد، مضاعف نیز می نماید. و می توان نتیجه گرفت که روش بودجه ریزی همسو با سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی روش «بودجه ریزی عملیاتی» است.		
N1	چپا برشویلی، مایا از گرجستان (۲۰۱۰) در تحقیق خود با عنوان امنیت محیط اقتصادی و به کارگیری نظام مناسب طرح ریزی، برنامه ریزی و بودجه بندی اجرایی در گرجستان (۲۰۱۰) به موضوع تحقیق پرداخت. نتیجه حاصله از این مقاله تمرکز اصلی بر روی تدوین، صحیح سیاست های اجرای بودجه عملکرد پاسخگویی، نظم و انضباط مفرط در امورات مالی و لزوم شفافیت در برنامه ریزی های نیروهای مسلح است و محقق بر چگونگی توزیع صحیح و درست قدرت مالی در راستای کاهش ناپایداری ها و بی ثباتی اقتصادی و اثرات منفی آن در امورات دفاعی و اجرای نظام مناسب طرح ریزی، برنامه ریزی و بودجه بندی، اجرایی در گرجستان تأکید نموده است.	نگاه فراگیر بر اولویت های کلان نظام در توزیع منابع دفاعی از راهکارهای کاهش مخاطره است.	نگاه فراگیر بر اولویت های کلان نظام در توزیع منابع دفاعی
N5- N1- N3- N4- N6- N7	چگونگی تخصیص بهینه منابع محدود جامعه به اموری که چنانچه تکانه ای وارد شود کمترین آسیب رسانی را داشته باشد (تاب آوری اقتصادی)، به همراه مسئله چگونگی ترمیم خسارات تحمیل شده و بازسازی سریع ظرفیت های تولیدی به منظور بازگشت به شرایط تعادل اولیه (پایداری اقتصادی)، در مجموع اقتصاد مقاومتی را شکل می دهند. (نوفرستی، اقتصاد مقاومتی و راه های دستیابی به آن، ۱۳۹۵).	اصلاح ساختار نظام بودجه ریزی در کشور بر اساس اصول اقتصاد مقاومتی از مهمترین راهکارهای کاهش مخاطره است.	اصلاح ساختار نظام بودجه ریزی در کشور بر اساس اصول اقتصاد مقاومتی

همچنین جدول ۳ مخاطرات بودجه ریزی و راه های کاهش مخاطرات به شکل زیر نمایش داده

می شود.

جدول ۳- مخاطرات بودجه ریزی در بخش دفاع و راه های کاهش آن

مخاطرات با میزان تاثیر	نوع مخاطره	راه های کاهش مخاطره
بیشترین تاثیر	مخاطره اقتصادی	عدالت محوری در واگذاری اعتبارات بخش دفاع
	مخاطره مهارت ها، توانمندی ها و شایستگی های کارکنان	شایسته گزینی در بکارگیری نیروی متخصص
	مخاطره دکترین (رهنامه) دفاعی کشور	نگاه فراگیر به اولویت های کلان نظام در برآورد بودجه
تاثیرگذار	مخاطره سیاسی	افزایش امنیت از طریق تعامل با کشورهای همسایه و همسو
	مخاطره قانونی	اصلاح ساختار نظام بودجه ریزی دفاعی
	مخاطره فناوری	-دانش بنیانی کردن بودجه -استفاده از فناوری های جدید مانند هوش مصنوعی
	مخاطره تهدیدات محیط امنیتی کشور	افزایش امنیت از طریق تعامل با کشورهای همسایه و همسو
	مخاطره سبک و شیوه های فرماندهی	تعریف سبدهای مختلف برای تحقق حداکثری منابع بخش دفاع
	راهبردهای دفاعی	نگاه فراگیر به توزیع منابع دفاعی
کمترین تاثیر	مخاطره هنجارها و ارزش های مشترک سازمان	گفتگو و فهم متقابل سازمان و دولت
	مخاطره فرآیندها و رویه های جاری	پایه گذاری فرهنگ سازمانی بر مبنای اصول اقتصاد مقاومتی
	مخاطره جغرافیایی	هدف گذاری صحیح در امر بودجه ریزی بر اساس موقعیت ژئوپولیتیک کشور

نتیجه گیری و پیشنهادها

در این پژوهش از مطالعه کتابخانه‌ای استفاده شد تمام خوانی صورت پذیرفت، پاسخ به سؤالات به صورت انتزاعی، نظری و آرمانی انجام شد که ممکن است با واقعیات کمی فاصله داشته باشد. با توجه به اینکه در این پژوهش از اعضای هیأت علمی، صاحب نظران و نخبگان

دانشگاهی مصاحبه شد، نتایج یافته‌ها از مقام نظر به میدان عمل نزدیک تر شد و تدوین مقولات و مؤلفه‌های کاهش مخاطره بودجه ریزی واقعی تر و در عین حال عملیاتی تر شد. پاسخ به سؤالات استخراج شده و جدول مضامین نیز استخراج گردید.

در مطالعه بخش نظری پژوهش، اینچنین به ذهن مخاطب متبادر می‌شود که بیشترین تاکید بر نوع بودجه ریزی در بخش دفاع وجود دارد و باعث ایجاد مخاطره می‌گردد. در حالیکه پس از جمع‌آوری نظرات اعضای هیأت علمی و نخبگان دانشگاهی در میابیم که تنها بخشی از مخاطرات ایجاد شده مربوط به نوع بودجه ریزی است و مخاطرات بودجه ریزی شامل ابعاد و مؤلفه‌های مهم و تاثیرگذاری است که با نادیده گرفتن بخشی از این مؤلفه‌ها، ممکن است بودجه بخش دفاع دچار مخاطره گردد. برای مثال اگر به نوع نگاه دولت به بخش دفاع توجه نشود، بودجه دچار مخاطره می‌گردد و یا برآورد واقعی در منابع و یا مصارف نداشته باشیم ممکن است اهداف و برنامه‌ها دچار دستخوش و تغییر شده که نه تنها به نتیجه مورد نظر نمی‌رسد، بلکه اهداف معکوس را در پی خواهد داشت.

بنابراین در موضوع کاهش مخاطره بودجه ریزی در بخش دفاع در صورتی که به مقولات اقتصادی، سیاسی، فناوری، امنیتی و سازمانی توجه ویژه شود و با شناسایی و جمع‌آوری مؤلفه‌های مربوط به این موضوعات، بودجه ریزی به درستی انجام پذیرد. آنچه که در نتیجه گیری به دست آمد، بیشترین مؤلفه‌های مربوط به مخاطرات بودجه ریزی در بخش دفاع مربوط به مخاطرات اقتصادی می‌باشد که ۴۰ درصد کل مؤلفه‌های احصا شده را به خود اختصاص داده است. پس از آن سیاسی با ۲۴ درصد مؤلفه‌ها و فناوری با ۱۵ درصد مؤلفه‌ها و امنیتی ۱۳ درصد مؤلفه‌ها و در نهایت سازمانی با ۸ درصد در رتبه‌های بعدی مخاطرات قرار دارند.

در خصوص مخاطرات ۲۹ مضمون استخراج گردید و مجموع مضامین در ۵ مضمون سازمان دهنده اقتصادی با ۱۰ مضمون، سیاسی با ۷ مضمون، فناوری با ۱ مضمون، امنیتی با ۲ مضمون و سازمانی با ۹ مضمون تقسیم‌بندی گردید که با شمارش مضامین هر مقوله در میابیم که مخاطرات اقتصادی و مخاطرات سازمانی بیشترین تکرار مؤلفه را دارا هستند. با تجزیه و تحلیل مضامین حاصل از مصاحبه‌های انجام شده و نیز جداول تحلیل مضامین تشکیل داده شده مشاهده می‌شود

که پرتکرارترین مضامین (مخاطرات) از نظر پاسخ دهندگان عبارتند از: اقتصادی، سازمانی، سیاسی، امنیتی و فناوری.

در خصوص مهترین راه‌های کاهش مخاطره نیز ۱۶ مضمون استخراج گردید و مجموع مضامین در ۵ مضمون سازمان دهنده اقتصادی با ۴ مضمون، سیاسی با ۲ مضمون، فناوری با ۲ مضمون، امنیتی با ۲ مضمون و سازمانی با ۶ مضمون تقسیم بندی گردید که با شمارش مضامین هر مضمون سازمان دهنده در میابیم که راه‌های کاهش مخاطرات سازمانی مانند (هدف گذاری صحیح در امر بودجه‌ریزی- شایسته‌گزینی در بکارگیری نیروی متخصص- نگاه آرمانگرایی واقعی به بودجه‌ریزی- گفتگو و فهم متقابل سازمان و دولت- پایه گذاری فرهنگ سازمانی بر مبنای اصول اقتصاد مقاومتی- اصلاح ساختار نظام بودجه‌ریزی دفاعی) بیشترین تکرار مضمون را دارا هستند.

فهرست منابع

- اسفندیاری صفاء، خسرو - دهقان، حبیب الله (۱۳۹۴) ملزومات انضباط مالی از دیدگاه مقام معظم رهبری (حفظه الله تعالی) - فصلنامه مدیریت نظامی.
- امیری، مجتبی، مقیمی، سید محمد (۱۳۸۸) چالش ها موانع و سازوکارهای نظام های بودجه ریزی در آموزش عالی: مطالعه ی موردی : دانشگاه تهران. فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابرسی.
- توکلی، محمدجواد (۱۳۹۸) بررسی نسبت اقتصاد مقاومتی و اقتصاد اسلامی- دو فصلنامه علمی پژوهشی جستارهای اقتصادی ایران.
- توحیدی، ارسطو - علوی، حمید (۱۳۹۸) واکاوی روش بودجه ریزی کشور، همسو با سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی - فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی.
- عرفانی راد، بهرام (۱۳۸۶) اصول بودجه ریزی در سازمان های نظامی - تهران: دانشگاه جامع امام حسین(ع).
- عرفانی راد، بهرام (۱۳۸۷) بودجه ۲ - مرکز تالیف کتب درسی معاونت تربیت و آموزش سپاه.
- Anders, Kathleen K.(2001) Beyond Results: Accountability, Discretion and Performance Budget Reform, JAI, An Imprint of Elsevier Science .
- Buchanan, James (1987) Constitutional Economics, The New Palgrave: A Dictionary of Economics, Vol. 1, Macmillan, London.

[illegible]

FName LName¹ | FName LName² | FName LName³

Abstract

[illegible]

Keywords: Keywords, Keywords Keywords, Keywords Keywords Keywords.

1. Scientific Position, Name of the Faculty, University Name, City, Country.
2. Corresponding Author: Assistant Professor, Department of Philosophy of Education, Department of Education, Amin Police University, Tehran, Iran. EmailAddress@ihu.ac.ir
3. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran